

กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดการศึกษาบนฐาน
ทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร
SOCIAL STUDIES LEARNING ACTIVITIES TO ENHANCE HUMAN RIGHTS
THROUGH LIFE SKILL-BASED EDUCATION FOR HIGH SCHOOL
STUDENTS IN PHICHIT PROVINCE

วาทียา ศรีวิรัตน์ *

Watiya Sriwirat

อัจฉรา ศรีพันธ์ *

Atchara Sriphan

Corresponding Author E-mail: watiya.sriwirat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ 2564 จำนวน 92 คน กลุ่มครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร จำนวน 6 คน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล ร่วมกับการตรวจสอบสามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร พบว่า ครูผู้สอนไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากนัก รวมถึงนักเรียนไม่สามารถนำความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ การสอนเน้นการบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประกอบการใช้ใบงานและสื่อเทคโนโลยีพื้นฐาน มีการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำแบบทดสอบ อีกทั้ง สภาพแวดล้อมและบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร พบว่า ครูผู้สอนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนและเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนรู้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน สื่อการเรียนรู้หลากหลายน่าสนใจ รวมทั้งนักเรียนมีความสุขและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ให้ความสนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้, สิทธิมนุษยชน, การศึกษาบนฐานทักษะชีวิต

* สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Department of Social Studies, Faculty of Education, Naresuan University

ABSTRACT

The objectives of this research were 1) to study current status of social studies learning activities to promote human rights in Phichit province 2) to develop social studies learning activities to promote human rights through life-skill based education management for senior high school students in Phichit province. Key informants were a group of 92 Matthayomsuksa 6 students from Sak Lek Wittaya School, the 2nd semester of the 2021 academic year and a group of 6 teachers of social studies in Phichit Secondary Educational Service Area Office. The research was conducted on the basis of qualitative research design. Data were collected from observation, interview, and focus group discussion. Data were analyzed using analytic induction. Methodological triangulation and review triangulation were used.

The results of this research found that:

1. Based on the analysis of current status of social studies learning activities to promote human rights, teachers did not give much importance to human rights while students were unable to put the knowledge about human rights into practice in their everyday life. Emphasis was placed on lecture-based teaching about universal declaration of human rights with the use of worksheets and basic technological media. Measurement and evaluation of learning activities were conducted by testing while environment and atmosphere did not support learning.

2. Outcomes of the development social studies learning activities to promote human rights through life-skill based education management for high school students in Phichit province indicated that teachers gave importance to human rights and the content in learning activities was up-to-date, instructional media were various and interesting while students were happy with and participated in learning activities, and were interested in human rights as things that are close to them and affect themselves and society.

Keywords: Learning activities, Human rights, Life skill-based education

บทนำ

มนุษย์ในโลกมีความแตกต่างหลากหลาย ทั้งเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรม อาจมีแนวความคิด ความเชื่อ ฐานะ รูปลักษณ์ ร่างกายที่แตกต่างกัน สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่ผิดปกติ ไม่ใช่ความน่ากลัวที่จะต้องแบ่งแยก กีดกัน แบ่งพรรค แบ่งพวก หากแต่เป็นธรรมชาติของความหลากหลาย ซึ่งมนุษย์ทุกคนสามารถ อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข หากเรายึดมั่นในคุณค่าของ “สิทธิมนุษยชน” อันเป็นคุณธรรมสากล ซึ่งประกอบด้วยหลักการพื้นฐานอันมุ่งหวังให้เพื่อนมนุษย์พึงกระทำต่อกัน 4 ประการ ได้แก่ การเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การเชื่อมั่นในความเท่าเทียมของบุคคล โดยปราศจากการแบ่งแยก การศรัทธาในสิทธิและเสรีภาพของบุคคล และการปฏิบัติต่อผู้อื่นในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2563, น. 4)

หลักการสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน 4 ประการดังกล่าว ยังถือเป็นหลักการสำคัญในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่ถือกำเนิดขึ้น จากการประชุมสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติซึ่งประกอบด้วยสมาชิกประเทศต่าง ๆ ได้ลงมติรับรองและประกาศใช้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เพื่อเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของประชาคมโลก เมื่อวันที่ 10

อันวาคม พ.ศ. 2491 ณ กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งประเทศไทยเป็นหนึ่งในสี่สิบแปดประเทศแรกที่ลงคะแนนเสียงร่วมรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ถึงแม้ว่าปฏิญญานี้จะไม่ใช่นิติสนธิสัญญาระหว่างประเทศแต่จัดเป็นกฎหมายจารีตระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่สำคัญที่สุด ซึ่งประเทศต่าง ๆ จำต้องเคารพต่อหลักการสิทธิมนุษยชน ที่ได้ตราไว้ในปฏิญญานี้ โดยที่ปฏิญญานี้ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของสนธิสัญญาหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนอื่น ๆ อีกหลายฉบับ รวมทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม (องค์การนิรโทษกรรมสากล ประเทศไทย, 2563ก)

เนื่องด้วยความสำคัญในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนตามหลักการสากล รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 จึงได้บัญญัติสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย และบัญญัติให้มีองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ โดยเป็นสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตามหลักการว่าด้วยสถานะของสถาบันแห่งชาติเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560, น. 72)

นอกจากนี้ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ข้อ 26 (2) ได้บัญญัติว่า การศึกษาจะต้องมุ่งไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และการเสริมสร้างความเคารพต่อสิทธิมนุษยชนและอิสราภาพขั้นพื้นฐาน การศึกษาจะต้องส่งเสริมความเข้าใจ ชันติธรรม และมิตรภาพระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติ หรือศาสนาทั้งมวล และจะต้องส่งเสริมกิจกรรมของสหประชาชาติ เพื่อการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ (กระทรวงการต่างประเทศ, 2551, น. 29) จึงได้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง สิทธิมนุษยชนในโรงเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม โดยได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน คือ มาตรฐาน ส.2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทย และสังคมโลกอย่างสันติสุข ตัวชี้วัด ม.4-6/4 ประเมินสถานการณ์ สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และเสนอแนวทางพัฒนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 147)

แม้ว่าจะมีการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนดังที่กล่าวไปข้างต้น ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนยังคงฝังรากลึก คนไทยจำนวนมากยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิทั้งของตนเองและผู้อื่น (องค์การนิรโทษกรรมสากล ประเทศไทย, 2563ข) เมื่อมองส่วนเล็กน้อยในระดับโรงเรียนที่ส่วนใหญ่จะมีการแบ่งห้องตามผลการเรียน รวมถึงโรงเรียนขนาดใหญ่ในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ซึ่งการแบ่งห้องตามผลการเรียน ส่งผลให้นักเรียนที่ผลการเรียนไม่ดี เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ เกิดการกีดกันแบ่งแยกในห้องเรียน และเกิดความไม่เท่าเทียมทางการศึกษา (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2559)

ผู้วิจัยจึงสนใจหาวิธีการจัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดความเท่าเทียมทางการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจและความสนใจในสิทธิมนุษยชน มีมุมมองต่อ

สิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว มีผลกระทบต่อนอง สังคม และสนใจที่จะเรียนรู้หรือติดตามข่าวสาร รวมทั้งมีการตั้งคำถามต่อกฎระเบียบ กติกา และการดำเนินการที่ขัดกับสิทธิมนุษยชนในสังคม กระตุ้นหรือเชื้อเชิญให้ผู้อื่นเข้ามาเรียนรู้ร่วมกัน

การจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตเป็นการศึกษาที่เน้นการปลูกฝังทักษะชีวิตส่วนบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตจริง เห็นคุณค่าในตนเอง เตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและอนาคต (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561, น. 23) สอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน จากแนวคิดข้างต้นทำให้มุ่งประเด็นการวิจัยไปที่การศึกษากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต เพื่อเตรียมนักเรียนให้เป็นพลโลกที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษา บนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 กลุ่มที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้
 - 1) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสากเหล็กวิทยา จังหวัดพิจิตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 68 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนในสถานศึกษาที่เลือกไว้ข้างต้น (2) เป็นนักเรียนที่ได้เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิมนุษยชน
 - 2) ครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษาในโรงเรียนพิจิตรพิทยาคม โรงเรียนสระหลวงพิทยาคม และโรงเรียนสากเหล็กวิทยา จำนวนโรงเรียนละ 2 คน รวมเป็น 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิมนุษยชน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่อยู่ในสหวิทยาเขตเมืองพิจิตร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร (2) เป็นครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวิชาสังคมศึกษา ไม่นต่ำกว่า 3 ปี

1.2 กลุ่มที่ 2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่ จังหวัดพิจิตร กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาทเหล็กวิทยา จังหวัดพิจิตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 24 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ (1) เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาทเหล็กวิทยา จังหวัดพิจิตร (2) เป็นนักเรียนที่ได้เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง สิทธิมนุษยชน (3) เป็นนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แนวทางการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

2.2 แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

2.3 แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

2.4 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2.5 กิจกรรมการเรียนรู้ Youth for Human Rights เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาทเหล็กวิทยา จังหวัดพิจิตร จำนวน 6 ชั่วโมง

3. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

3.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1) ทำการทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

2) ทำการสร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์ โดยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยดูความเหมาะสมของข้อคำถามร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา และศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3) ลงพื้นที่เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รายบุคคลกับครูผู้สอนวิชาสังคมศึกษา และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

4) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลและการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ และสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

5) ข้อมูลสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตรที่ได้จากการวิเคราะห์ตามขั้นตอนที่ได้กล่าวมาในข้างต้น จะ

นำไปใช้สร้างเป็นกิจกรรม การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

3.2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร ประกอบด้วย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เตรียมการก่อนดำเนินการกิจกรรมการเรียนรู้

1) ทำการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

2) ทำการวิเคราะห์ความต้องการและปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

3) ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีความสอดคล้องกับความต้องการและปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

ระยะที่ 2 ขั้นดำเนินการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

1) นำผลการวิจัยที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง พัฒนาสู่กิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

2) นำกิจกรรมการเรียนรู้ Youth for Human Rights ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตที่ได้พัฒนาขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 6 กิจกรรมการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลากิจกรรมการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย (1) กิจกรรม What are Human Rights? (2) กิจกรรมความแตกต่าง (3) กิจกรรมความเสมอภาค (4) กิจกรรมผู้ละเมิด (5) กิจกรรม Human Rights for School (6) Human Rights for All มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสากเหล็กวิทยา จังหวัดพิจิตร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 24 คน และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3) เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากผลการดำเนินการวิจัยทั้งหมด เรียบเรียงเป็นรายงานการวิจัยในรูปแบบของการบรรยายเชิงพรรณนาข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

1) แนะนำตัวอย่างเป็นทางการกับผู้อำนวยการโรงเรียน โดยทำการชี้แจงถึงเรื่องที่ศึกษาวัตถุประสงค์ การวิจัย ขั้นตอนดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

2) แนะนำตัวอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ และเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลไว้วางใจ เติบโตในการเข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย และทำการชี้แจงรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัย ได้แก่ ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์การวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลเป็นรายบุคคลกับครูผู้สอน วิชาสังคมศึกษา และสนทนากลุ่มกับนักเรียน ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ตามวันเวลาและสถานที่ที่ได้นัดหมาย ในประเด็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า ทั้งนี้ ก่อนการสัมภาษณ์ได้ทำการขออนุญาตบันทึกเสียงจากผู้ให้ข้อมูล เมื่อได้รับการยินยอมจึงเริ่มการสัมภาษณ์ และในระหว่างการสัมภาษณ์ใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม

4) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร เพื่อใช้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในงานวิจัยต่อไป

4.2 พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

1) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มกับนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้น ร่วมกับการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

2) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) ซึ่งข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) ได้แก่ การสังเกต การซักถาม การศึกษาเอกสาร ร่วมกับการตรวจสอบสามเส้าโดยการทบทวนข้อมูล (Review Triangulation) โดยอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

1.1 ด้านครูผู้สอนไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากนัก มีการจำกัดขอบเขตในการแสดงออกของนักเรียน ดังคำสัมภาษณ์ “ครูบางท่านจำกัดขอบของเด็ก ถ้าเด็กเกินไปมากกว่านั้นก็จะบอกว่าเด็กไม่ดี ทำไม่ถึงเป็นคนแบบนี้” (ครูผู้สอน 6 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 31 มกราคม 2565) รวมถึงครูยังจำกัดการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน ดังคำสัมภาษณ์ “อย่างไรในคาบจะให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น พอแสดงความคิดเห็นมาไม่ตรงกับใจครู หนูก็โดนหักคะแนน” (นักเรียนกลุ่ม 2 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 4 กุมภาพันธ์ 2565)

1.2 ด้านนักเรียนไม่สามารถนำความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ขาดความรู้ความเข้าใจและความสนใจในสิทธิมนุษยชน มีมุมมองต่อสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องไกลตัว ไม่มีผลกระทบต่อนตนเองและสังคม ดังคำสัมภาษณ์ “นักเรียนรู้ เข้าใจ แต่เหมือนว่าจะเอาไปปฏิบัติจริงได้ยาก พออยู่ในชีวิตจริงก็ลืม และมองข้ามเรื่องนี้ไป” (ครูผู้สอน 4 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 มกราคม 2565)

1.3 ด้านเนื้อหาสาระในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนจะเกี่ยวข้องกับ ความหมาย ความสำคัญ แนวคิด และหลักการของสิทธิมนุษยชน บทบาทขององค์กรระหว่างประเทศในเวทีโลกที่มีผลต่อประเทศไทย สาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบันเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ปัญหาสิทธิมนุษยชนในประเทศ ดังคำสัมภาษณ์ “ช่วงแรกจะให้นักเรียนทำความเข้าใจว่าสิทธิมนุษยชนคืออะไร ที่มาของสิทธิมนุษยชนมันเกิดขึ้นในช่วงไหน มีสาระสำคัญที่สุดคือปฏิญญาสากล ตอนท้ายจะเป็นเรื่ององค์กรที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่เป็นของนานาชาติ และของประเทศไทย สุดท้ายคือเรื่องสิทธิมนุษยชนที่อยู่ในรัฐธรรมนูญไทย” (ครูผู้สอน 1 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 18 มกราคม 2565)

1.4 ด้านสื่อการเรียนรู้จะเป็นใบงาน สื่อวิดีโอที่เกี่ยวข้อง ประกอบการใช้โปรแกรม PowerPoint ในการนำเสนอข้อมูลหรือเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการสอน ประกอบกับการใช้หนังสือแบบเรียน ดังคำสัมภาษณ์ “เปิดวิดีโอ ให้นักเรียนได้ดูแล้ว ก็จะช่วยกันวิเคราะห์เนื้อหาว่าเป็นอย่างไร” (ครูผู้สอน 3 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 20 มกราคม 2565)

1.5 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้จะเน้นการบรรยายเป็นหลัก ดังคำสัมภาษณ์ “บรรยายเรื่องหลักสิทธิมนุษยชน แล้วครูให้เขียนสรุปความรู้ที่ได้รับเป็น Mind mapping” (นักเรียนกลุ่ม 1 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 กุมภาพันธ์ 2565) นอกจากนี้ มีการวัดและประเมินผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำแบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้ แบบทดสอบกลางภาค และปลายภาค การทำชิ้นงาน ดังคำสัมภาษณ์ “กิจกรรมกลุ่มก็จะมีแบบประเมินต่าง ๆ แบบทดสอบ ทั้งปรนัยและอัตนัย สะท้อนเจตคติความเชื่อในเรื่องนี้” (ครูผู้สอน 4 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 21 มกราคม 2565)

1.6 ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังคำสัมภาษณ์ “ร้อน ง่วง เจ็บมือจากการเขียนเยอะเกินไป ครูสอนค่อนข้างน่าเบื่อ

และพูดจาไม่ค่อยสุภาพกับนักเรียน” (นักเรียนกลุ่ม 1 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 กุมภาพันธ์ 2565)

2. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

2.1 ด้านครูผู้สอนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน ดังคำสัมภาษณ์ “ครูไม่เคยพูดคำที่ไม่เหมาะสมหรือกระทำการสิ่งที่เป็นการละเมิดนักเรียนเลย รู้สึกปลอดภัยในห้องเรียน” (นักเรียนกลุ่ม 2 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2565)

2.2 ด้านนักเรียนให้สนใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม สามารถปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง ดังคำสัมภาษณ์ “ทำให้เราได้ทบทวนตัวเองว่าเคยละเมิดสิทธิมนุษยชนคนอื่นหรือไม่ แล้วเราเคยถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนไหม ก็เห็นว่าเคยทั้งละเมิดคนอื่นและถูกคนอื่นละเมิด มองย้อนไปก็คิดว่าไม่ควรจะทำอย่างนั้น และในอนาคตก็จะไม่ทำอีกแน่นอน” (นักเรียนกลุ่ม 2 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2565)

2.3 ด้านเนื้อหาสาระในกิจกรรมการเรียนรู้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ดังคำสัมภาษณ์ “เนื้อหาในกิจกรรมแต่ละครั้งไม่มากเกินไป ไม่ได้เอาเป็นเอาตายกับความหมายสำคัญของสิทธิมนุษยชน ได้เห็นสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนที่หลากหลายมาก ๆ ไม่ใช่แค่เรื่องสีผิว เรื่องชายหญิง” (นักเรียนกลุ่ม 1 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2565)

2.4 ด้านสื่อการเรียนรู้หลากหลายน่าสนใจ ดังคำสัมภาษณ์ “บาง application เพิ่งเคยใช้ รวดเร็ว ใช้ระดมความคิดได้ดี” (นักเรียนกลุ่ม 2 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2565)

2.5 ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ Youth for Human Rights เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่แบ่งออกเป็น 6 กิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ระยะเวลากิจกรรมการเรียนรู้ละ 1 ชั่วโมง รวมทั้งหมด 6 ชั่วโมง ประกอบด้วย 1) กิจกรรม What are Human Rights? 2) กิจกรรมความแตกต่าง 3) กิจกรรมความเสมอภาค 4) กิจกรรมผู้ละเมิด 5) กิจกรรม Human Rights for School 6) Human Rights for All โดยเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ดังคำสัมภาษณ์ “มีความเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนมากขึ้น ได้แสดงความคิดเห็น และกล้าพูดปัญหาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เป็นกิจกรรมที่ให้แสดงความคิดเห็น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมอย่างเต็มที่” (นักเรียนกลุ่ม 1 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2565)

2.6 ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนสนุกและมีความสุขกับกิจกรรมการเรียนรู้ ดังคำสัมภาษณ์ “รู้สึกดีมาก ได้รับความสนุกสนานพร้อม

กับความรู้ไปด้วย enjoy มาก ๆ อยากให้ครูท่านอื่น ทำกิจกรรมแบบนี้ รับฟังปัญหาหรือความคิดเห็นของนักเรียน” (นักเรียนกลุ่ม 1 (นามสมมติ), การสื่อสารส่วนบุคคล, 15 มีนาคม 2565)

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการศึกษาศาภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

ครูผู้สอนไม่ได้ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชนมากนัก รวมถึงนักเรียนไม่สามารถนำความรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ การสอนเน้นการบรรยายเนื้อหาเกี่ยวกับปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ประกอบการใช้ใบงานและสื่อเทคโนโลยีพื้นฐาน มีการวัดและประเมินผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการทำแบบทดสอบ อีกทั้งสภาพแวดล้อมและบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในพื้นที่จังหวัดพิจิตรไม่สามารถที่จะส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้เกิดกับนักเรียนได้ สอดคล้องกับภาวัต ผ่องใส (2560) ที่กล่าวว่า เนื้อหาด้านสิทธิมนุษยชนที่บรรจุอยู่ในแบบเรียน ถูกพัฒนามาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่การบรรจุอย่างเป็นทางการในหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2544 เนื้อหามีการถ่ายทอดเชิงวิชาการค่อนข้างครบถ้วน ทั้งนิยามความหมายของสิทธิมนุษยชน ประวัติศาสตร์การพัฒนาสิทธิมนุษยชนของโลกและประเทศไทย มีการอธิบายองค์การที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองกลไกการเรียกร้องสิทธิ บทบาท และหน้าที่ของรัฐและประชาชนในการร่วมกันปกป้องสิทธิมนุษยชน อย่างไรก็ตามเนื้อหาสิทธิมนุษยชนยังถูกอธิบายในลักษณะเชิงวิชาการมากกว่าการอธิบายในลักษณะการสร้างตระหนักรู้ จึงยังไม่สามารถจุดประกายความสนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนให้เกิดการศึกษาต่อ ยอด เนื่องจากขาดการยกตัวอย่างความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตประจำวันกับบริบทที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน การสร้างตระหนักรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนมักเริ่มต้นจากเรื่องราวของโศกนาฏกรรมความสะเทือนใจเกี่ยวกับความรุนแรงและความยากแค้นลำบากของเพื่อนมนุษย์ การยกตัวอย่างปัญหาสิทธิมนุษยชนแม้เพียงเรื่องราวเดียวที่สะเทือนถึงรากฐานจิตใจ ก็สามารถทำให้บุคคลสนใจที่จะศึกษาต่อยอดเรื่องสิทธิมนุษยชนได้ ดังเห็นได้ชัดเจนจากเหตุการณ์สงครามโลกครั้งที่ 1-2 สร้างแรงจูงใจทางศีลธรรมและความเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ อันนำไปสู่การผลักดันให้เกิดปรัชญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความตระหนักในหลักสิทธิมนุษยชนจึงมักเกิดจากการที่ผู้คนได้ยินเรื่องราวโศกนาฏกรรมของมนุษย์อันน่าเศร้าและสะเทือนอารมณ์ ดังนั้นการศึกษาเรื่องสิทธิมนุษยชนในแง่มุมที่คับแคบ เช่นการถกเถียงในนิยามความหมายของสิทธิมนุษยชนนั้นไม่ได้นำไปสู่ความตระหนักรู้ แต่การสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนนั้นมาจากการประสบการณ์การเห็นความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์ที่อยู่ในสังคมที่แตกต่างจากเราเป็นสำคัญ ซึ่งแม้ว่าในแบบเรียนจะมีการบรรจุเรื่องราวการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนไว้หลากหลาย แต่ถ้าขาดความกล้าหาญในการยกตัวอย่างปัญหาสิทธิมนุษยชนที่สามารถสร้างความสะเทือนใจ อันจุดประกายให้เกิดการเรียนรู้เรื่องสิทธิมนุษยชนเพิ่มเติม การเรียนรู้ทฤษฎีนั้นก็อาจนำไปสู่กับดักเดียวกับการถกเถียง ระหว่างความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

กับข้อโต้แย้งทางการเมืองการปกครอง ความแตกต่างทางศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้สิทธิมนุษยชนกลายเป็นเรื่องคับแคบ และทำให้สิทธิมนุษยชนสามารถปรับใช้ได้ในวงจำกัดเพียงคนในชุมชนหรือคนชาติเดียวกัน ไม่อาจขยายไปสู่การยอมรับ เคารพ และเห็นอกใจผู้อื่น ในฐานะความเป็นมนุษย์ร่วมโลก

2. อภิปรายผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร

ครูผู้สอนให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน และเนื้อหาในกิจกรรมการเรียนรู้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน สื่อการเรียนรู้หลากหลายน่าสนใจ รวมทั้งนักเรียนมีความสุขและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ให้ความสนใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ Youth for Human Rights ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่จังหวัดพิจิตร สามารถที่จะส่งเสริมสิทธิมนุษยชนให้เกิดกับนักเรียนได้สอดคล้องกับ อัจฉรา ศรีพันธ์ (2561) ที่กล่าวว่า การศึกษาบนฐานทักษะชีวิต (Life Skill-Based Education) เป็นแนวคิดการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังทักษะชีวิตส่วนบุคคล เช่น การสะท้อนตนเอง การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหาและทักษะระหว่างบุคคล เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในโลกแห่งความจริงได้อย่างมีความสุขและบรรลุศักยภาพส่วนบุคคลของตนเองอย่างเต็มที่ ตลอดจนเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสำหรับความท้าทายที่จะเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันและอนาคต ซึ่งการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในบทบาทของผู้เรียนและผู้สอน กล่าวคือ ผู้เรียนที่เรียนรู้ตามแนวคิดทั้งสองนี้จะเปลี่ยนบทบาทจากผู้เรียนเชิงรับ (Passive Learner) ไปเป็นผู้เรียนเชิงรุก (Active Lerner) และผู้สอนจะเป็นบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดไปเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) ผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนรู้เฉพาะทาง (Learning Specialist) ผู้สร้างสรรค์แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ (Learning Inspiration Creator) เพราะในบางกรณีบทบาทของผู้สอนเป็นมากกว่าผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ (Facilitator) เนื่องจากผู้เรียนมีความต้องการแรงเสริมเพื่อผลักดันการเรียนรู้ไปสู่การสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ในสังคมและประเทศชาติ ซึ่งผู้สอนจะต้องมีบทบาทมากกว่าการอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มักจะพบในกรณีศึกษาในการจัดการศึกษาตลอดชีวิต ผู้สอนจึงมีบทบาทเป็นผู้สร้างสรรค์แรงบันดาลใจในการเรียนรู้ (Learning Inspiration Creator)

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่าน การจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คือ กิจกรรมการเรียนรู้ Youth for Human Rights แบ่งออกเป็น 6 กิจกรรม ประกอบด้วย

1) กิจกรรม What are Human Rights? 2) กิจกรรมความแตกต่าง 3) กิจกรรมความเสมอภาค 4) กิจกรรมผู้ละเมิด 5) กิจกรรม Human Rights for School 6) Human Rights for All ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน เนื้อหาในกิจกรรมการเรียนรู้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน สื่อการเรียนรู้หลากหลาย และส่งเสริมให้นักเรียนสนใจในเรื่องสิทธิมนุษยชนว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว ซึ่งส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษาบริบทของโรงเรียนและนักเรียนก่อนนำกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิตไปใช้

1.2 ควรวางแผนก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสมอ โดยเฉพาะในเรื่องของเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรจัดเวลาให้เหมาะสม

1.3 การบูรณาการกับสาระวิชาอื่น เพื่อให้ครูผู้สอนได้มีการวางแผนการทำงานร่วมกัน ตามความถนัดของตนเองหรืออาศัยความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนผ่านการจัดการศึกษาบนฐานทักษะชีวิต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาและพัฒนานวัตกรรมในการสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์

2.2 ควรมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่หลากหลายนอกเหนือจากครูผู้สอนและนักเรียน เช่น ผู้ปกครองของนักเรียนกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

2.3 ควรมีการศึกษาและเก็บข้อมูลในบริบทที่แตกต่างกันเชิงพื้นที่ในจังหวัดพิจิตร และจังหวัด ต่าง ๆ เช่น การศึกษาสภาพปัจจุบันของกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาเพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในจังหวัดพิจิตร ทั้งโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

แหล่งอ้างอิง

กระทรวงการต่างประเทศ. (2551). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. กระทรวงการต่างประเทศ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กระทรวงศึกษาธิการ.

ภาวัต ผ่องใส. (2560). *หลักสิทธิมนุษยชนภายใต้อุดมการณ์ของประเทศไทย : กรณีศึกษาแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน*

พุทธศักราช 2544 และ 2551 [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, ไม่ได้ตีพิมพ์].
มหาวิทยาลัยมหิดล

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2559). *การคัดเลือกและแยกกลุ่มนักเรียน
สัมพันธ์กับผลการเรียนรู้อย่างไร*. <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2016-4>
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563). *คู่มือการจัดการเรียนรู้สิทธิมนุษยชน
ศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย*. สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พิมพ์ครั้งที่
3)*. สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- องค์การนิรโทษกรรมสากล ประเทศไทย. (2563ก). *ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน*. แอม
เนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre/udhr>
- องค์การนิรโทษกรรมสากล ประเทศไทย. (2563ข). *สิทธิมนุษยชนศึกษา*. แอมเนสตี้ อินเตอร์
เนชั่นแนล. <https://www.amnesty.or.th/our-work/hre>
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การจัดการศึกษาบนฐานชีวิตและการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน*. แด
เน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.